

УДК 338.4:330.3:658

DOI: 10.31732/2663-2209-2019-55-201-209

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ПОЗИЦІЇ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Копитко М.І.¹, Керницький І.С.², Ільків Ю.І.³

¹ д.е.н., професор, професор кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (067)-67-30-357, e-mail.: marta_kernytska@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6598-3798

² д.техн.н., професор, професор кафедри будівельної інженерії, Варшавський університет наук про життя, вул. Новоурсинівська 159, Варшава, тел.: (096)-40-41-491, e-mail.: ivankernytskyu@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6084-1774

³ magіstr, тел.: (063)-96-42-208, e-mail.: yulya_ilkiv@ukr.net, ORCID: 0000-0003-2727-3749

ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF UNIVERSITIES FROM THE POSITIONS OF INFLUENCE ON NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Kopytko M.¹, Kernytskyu I.², Ilkiv Ju.³

¹ doctor of science (economics), professor, professor of management technologies department, "KROK" University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine, tel.: (067)-67-30-357, e-mail.: marta_kernytska@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6598-3798

² doctor of science (technical), professor, professor of the department of civil engineering, Warsaw university of life sciences (SGGW), st. Nowoursynowska, 159, Warszawa, tel.: (096)-40-41-491, e-mail.: ivankernytskyu@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6084-1774

³ undergraduate, tel.: (063)-96-42-208, e-mail.: yulya_ilkiv@ukr.net, ORCID: 0000-0003-2727-3749

Анотація. Дослідження позицій України за Індексом глобальної конкурентоспроможності дозволяє констатувати факт відставання за ключовими показниками – це інновації, вища освіта і професійна підготовка, розвиток бізнесу. Ці елементи є ключовими у розвитку національної економіки та забезпечення національної безпеки. Тому акцент на покращенні позицій за зазначеннями показниками повинні стати першочерговими заходами в Україні на всіх рівнях управління. Проблему розвитку науки та інновацій в Україні через призму діяльності закладів вищої освіти розглядало чимало науковців, але не вирішеною раніше проблемою залишається аналіз сучасного стану ефективності діяльності ЗВО в Україні з виокремленням факторів впливу на показники діяльності наукових та науково-педагогічних працівників, а також виокремлення ключових загроз національній безпеці, які виникають внаслідок низького рівня функціонування суб'єктів у сфері науки в Україні. У статті здійснено ґрунтовний аналіз діяльності закладів вищої освіти в Україні, проаналізовано основні проблеми, які полягають у зниженні рівня фінансування сфери науки, що призводить до наростання несприятливих тенденцій, які мають суттєвий негативний вплив на рівень національної безпеки. Запропоновано з метою підвищення ефективності діяльності ЗВО і тим самим сприяння позитивного впливу на рівень національної безпеки України залучити додаткове фінансування. Рекомендовано ЗВО в Україні наслідувати приклад іноземних колег, які активно налагоджують взаємодію із власними випускниками для поширення університетських цінностей, традицій, взаємодопомоги; встановлення зворотного зв'язку з метою корегування освітнього процесу та фінансової підтримки з боку випускників. Крім того, доцільно координувати співпрацю із бізнес-структурами, адже саме вони зацікавлені у залученні молодих фахівців – випускників ЗВО для укомплектування штату працівників, співпраці із ЗВО для здійснення інноваційної діяльності, проведення рекламних кампаній через ЗВО. Крім бізнес-структур необхідно розглядати співпрацю із державними установами, адже саме вони здійснюють заходи у соціальній, екологічній та ряді інших сфер, які додатково фінансуються із державного бюджету чи міжнародних донорських фондів.

Ключові слова: заклади вищої освіти, фінансування науки, наукові працівники, науково-педагогічні працівники, національна безпека, інноваційна діяльність, бізнес-структури, загрози національній безпеці.

Формул: 0, рис.: 5, табл.: 0, бібл.: 22

Annotation. The study of Ukraine's position on the Global Competitiveness Index makes it possible to state the fact that the key indicators are lagging behind: innovation, higher education and training, business development. These elements are key in developing the national economy and ensuring national security. Therefore, the emphasis on improving positions on these indicators should be a top priority in Ukraine at all levels of government. The problem of

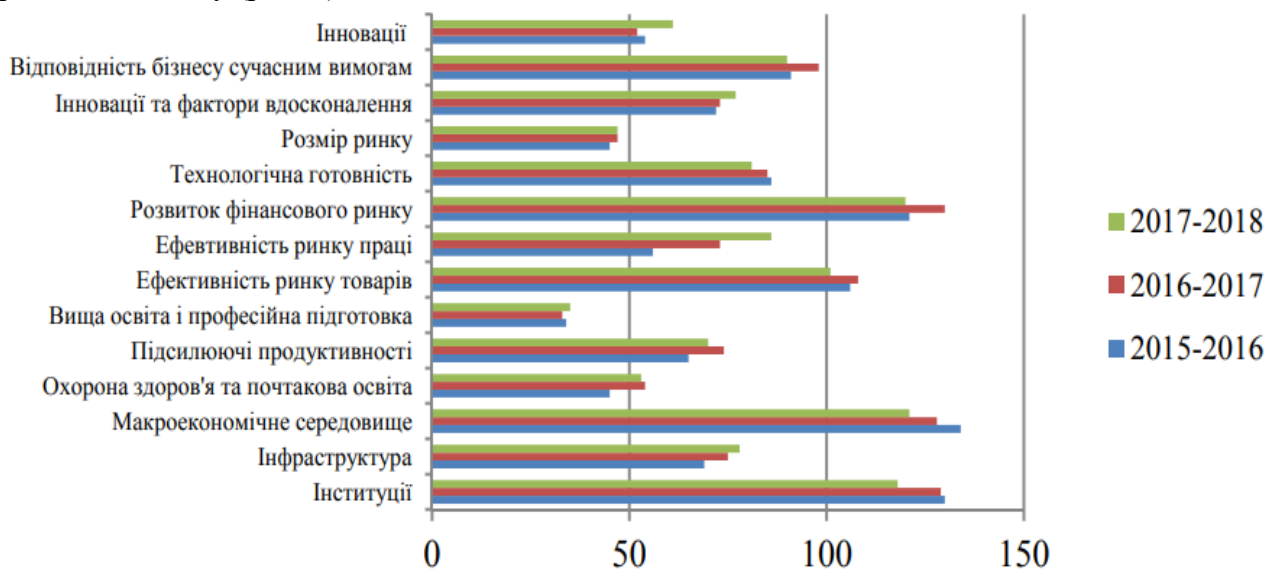
the development of science and innovation in Ukraine through the lens of university activities has been considered by many scientists, but an unresolved problem remains the analysis of the current state of performance of universities in Ukraine with the identification of factors influencing the performance of scientific and scientific-pedagogical staff, as well as the identification of key threats arising from the low level of functioning of subjects in the field of science in Ukraine. The article provides a thorough analysis of the activities of higher education institutions in Ukraine, analyzes the main problems that lie in reducing the level of funding for the field of science, which leads to an increase in unfavorable trends that have a significant negative impact on the level of national security. It is proposed to raise additional funding in order to increase the efficiency of the university's activities and thus facilitate a positive impact on the national security level of Ukraine. It is recommended that universities in Ukraine follow the example of foreign colleagues who actively engage with their own graduates to disseminate university values, traditions, and mutual assistance; providing feedback to adjust the educational process and financial support from alumni. In addition, it is advisable to coordinate cooperation with business structures, since they are interested in attracting young university graduates to staffing, collaborating with universities to carry out innovation activities, conducting advertising campaigns through universities. In addition to business structures, cooperation with government agencies should also be considered, as they carry out activities in the social, environmental and other spheres that are additionally funded by the state budget or international donor funds.

Key words: universities, funding for science, researchers, pedagogical staff, national security, innovation, business structures, threats to national security.

Formulas: 0, fig.: 5, tabl.: 0, bibl.: 22

Постановка проблеми. Дослідження позицій України за Індексом глобальної конкурентоспроможності дозволяє констатувати факт відставання за ключовими показниками – це інновації, вища освіта і професійна підготовка, розвиток бізнесу (рис. 1). Саме ці елементи

є ключовими у розвитку національної економіки та забезпечення національної безпеки. Тому акцент на покращенні позицій за зазначеними показниками повинні стати першочерговими заходами в Україні на всіх рівнях управління.

Рис. 1. Динаміка позицій України за Індексом глобальної конкурентоспроможності

Джерело: авторська розробка на основі [1, 2]

Розвиток сфери інноваційної діяльності, освіти та бізнесу можливий, перш за все, за рахунок залучення високкваліфікованих працівників, які своєю діяльністю можуть створювати інноваційну продукцію, проводити ефективну науково-педагогічну роботу та працювати з метою максимізації прибутків підприємств. Формування кваліфікованих майбутніх працівників

відбувається у закладах вищої освіти. Як зазначають професори Башнянин Г. І. та Свінцов О. М. [3], важливість та особливість освіти, як підсистеми економіки і структурного компоненту процесу виробництва, обміну, розподілу та споживання, є можливість формування специфічної послуги – освітньої послуги, яка впливає на формування з особи

рідкісного трудового ресурсу. Провідна роль у процесі такої підготовки належить вищій освіті, яка забезпечує на основі особистих інтересів, здібностей та уподобань кожної людини здійснення фундаментальної, наукової, професійної та практичної підготовки, здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів; здійснює перепідготовку кадрів та підвищення їхньої кваліфікації. У зв'язку з цим аналіз проблем функціонування закладів вищої освіти (ЗВО) потребує особливої уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему розвитку науки та інновацій в Україні через призму діяльності ЗВО розглядало чимало науковців, зокрема у працях [3–7]. Але не вирішеною раніше проблемою залишається аналіз сучасного стану ефективності діяльності ЗВО в Україні з виокремленням факторів впливу на показники діяльності наукових та науково-педагогічних працівників, а також виокремлення ключових загроз національній безпеці, які виникають внаслідок низького рівня функціонування суб'єктів у сфері науки в Україні.

Формулювання цілей статті. Цілі дослідження полягають у здійсненні ґрунтовного аналізу сфери діяльності ЗВО в Україні з виокремленням впливу рівня фінансування науки на рівень національної безпеки. Здійснений аналіз повинен стати підґрунтям для розроблення рекомендацій щодо вироблення альтернативних джерел фінансування науки та інноваційної діяльності за участю ЗВО, що сприятиме стабілізації рівня національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо проблеми функціонування університетів в Україні. Насамперед, необхідно відмітити особливість, що багато із сучасних університетів пропонують «легкодоступні» дипломи для здобувачів вищої освіти не вимагаючи при цьому ґрунтовних знань. Тобто університети почали виступати як бізнес-одиниці, які надають послуги і отримують від їх реалізації прибуток. З метою максимізації прибутку досить часто

знижуються вимоги до рівня знань, вимоги до кваліфікації викладачів (це дозволяє економити на рівні заробітної плати), не здійснюється науково-дослідна робота (адже є дороговартісною) і тим самим це призводить до появи на ринку праці дипломованих але некваліфікованих потенційних працівників.

У випадку класичних університетів, то можна спостерігати ситуацію, яка характеризується непомірним рівнем зносу матеріальної бази, відтоком висококваліфікованих науково-педагогічних працівників через відсутність належного рівня мотивації, низьким рівнем доступу науково-педагогічних працівників до участі у міжнародних проектах, конференціях тощо, складністю роботи через наявність бюрократичних процедур з подання різного роду звітів, що суттєво знижує кількість часу на заняття науковою та викладацькою діяльністю. Як зазначає професор Полунін Олексій Васильович, в Україні всі фактори вказують на відсутність економічного сенсу займатись науковою або викладацькою діяльністю у ЗВО з перспективи окремо взятого індивіда, тобто науковця [4]. У зв'язку з цим впродовж 1991-2014 рр. у вітчизняних наукових установах зменшилася кількість працюючих у більш як 4 рази, а працівників, які безпосередньо залучені до наукових проектів – у 4,5 рази [5]. При цьому насиченість науковими кадрами є набагато нижчою, ніж у розвинутих країнах, так цей показник в Україні становить шість осіб на одну тисячу економічно активного населення, у порівнянні у Фінляндії – 15,4, Японії – 11, США – 9,7, Південній Кореї – 9,5, Франції – 8,3, Росії – 6,7 [6]. Суттєву загрозу діяльності закладів вищої освіти і ефективності науково-освітнього процесу становить велика частка науковців пенсійного віку, яка складає 66% загальної чисельності докторів наук. Частка молодих вчених віком до 40 років є лише на рівні 2,6 %. Середній вік науково-педагогічних працівників ЗВО України становить: для чоловіків – 61 рік; для жінок – 58 років) [7]. Впродовж всіх років незалежності

Україні зберігається тенденція до скорочення загальної чисельності працівників організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, так з 2005 р. кількість працівників організацій, що здійснюють науково-технічну діяльність, скоротилася на 35,8 %, у т.ч. дослідників – на 31,1 % [8].

У 2017 р. соціологічна група «Рейтинг» провела дослідження, під час якого опитали 1000 науково-педагогічних працівників з п'яти провідних наукових центрів України – Києва, Львова, Харкова, Одеси, Дніпра [10]. Переважна більшість опитаних вказали на факт недостатнього фінансування наукової діяльності (рис. 2), що суттєво гальмує розвиток вітчизняної науки.

Підтвердженням результатів дослідження є порівняння видатків державного бюджету на науку в Україні та інших державах Європи (рис. 3). За період 2005-2016 р. Україна лише у 2005 р.

випереджувала Польщу. Україна демонструє найгірші показники фінансування науки та освіти у Європі.

За даними [13] питомі витрати на наукові дослідження у розрахунку на одного науковця в Україні складають лише 6,1 тис. євро, що втричі менші, ніж у Латвії, у 5 разів – ніж у Польщі, в 11 – ніж у Іспанії, в 22 – ніж у Австрії, понад 25 – ніж у Швеції.

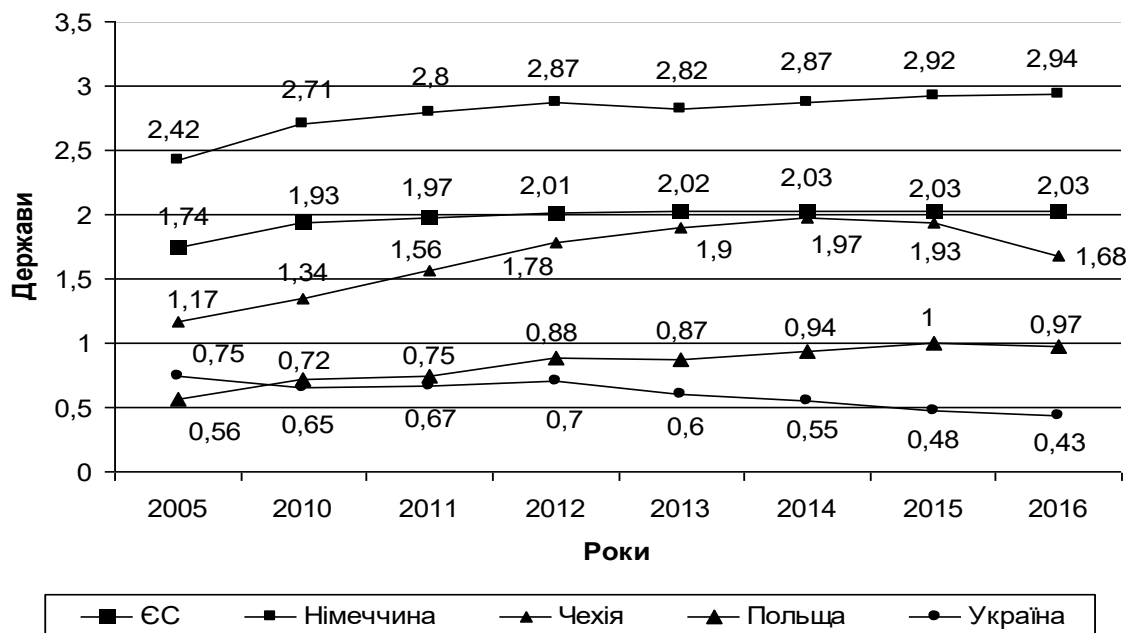
У випадку наукоємності ВВП на рівні 0,4%, функції науки зводяться лише до соціокультурних, а у випадку витрат понад 0,9% – додаються ще економічні функції. Тобто лише витрати на науку, які наближаються до 1% ВВП дозволяють сприяти розвитку економіки в країні [12].

Доцільно погодитися із думкою Горбачик А.П., що «університетський професор не тільки «недоотримує» заробітну плату, але й «недоотримує» академічний статус і академічну свободу» [14].

Рис. 2. Результати дослідження соціологічної групи «Рейтинг» на тему достатності фінансування наукової діяльності в Україні станом на 2017 р.

Джерело: [10]

Рис. 3. Видатки на науку в Україні та окремих державах Європи

Джерело: авторська розробка на основі [11]

Впродовж останніх років суттєво змінилася специфіка діяльності викладачів у ЗВО. Якщо колись викладацька робота була престижною, викладачі отримували порівняно вищі зарплати, ніж у бізнесі, мали відповідний рівень академічної свободи, що характеризувався наявністю вільного часу для самовдосконалення та винахідницько-наукової діяльності, можливістю спілкування із талановитими студентами тощо, то ситуація сьогодні кардинально змінилася.

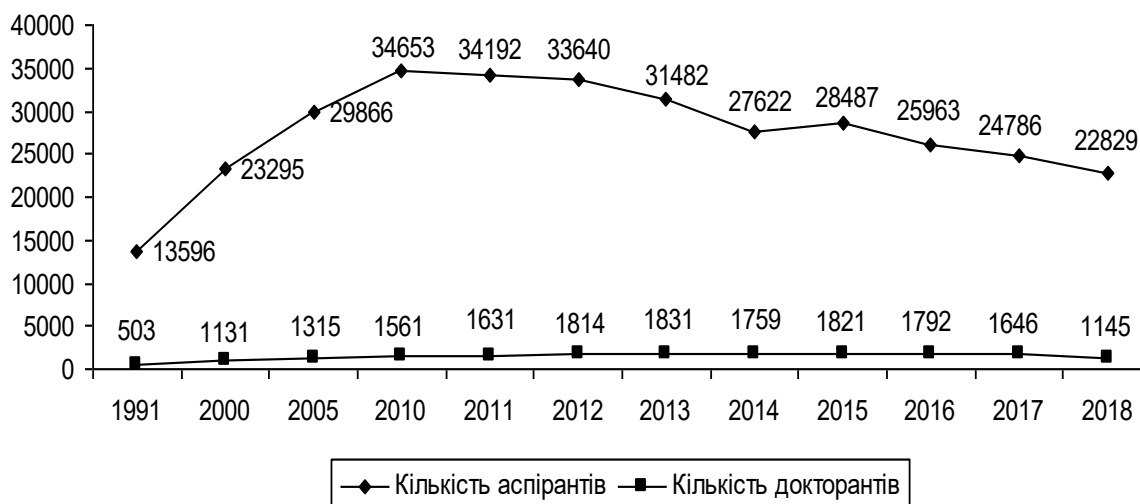
За сучасних умов викладачі не лише мають нижчий, у порівнянні з бізнес-структурами, рівень зарплати, а й змушені працювати з набагато більшою кількістю студентів (при тому, що рівень підготовки значної кількості з них є низьким), рівень навантаження суттєво зріс, кількість аудиторних годин – у декілька разів вища, ніж була ще 5 років тому.

Через брак часу на самовдосконалення науково-педагогічних працівників, знижується рівень якості викладання навчальних дисциплін, викладачі щораз менше застосовують новітні методики та сучасний інноваційний досвід, науково-дослідна робота згортається, знижується рівень та якість наукових публікацій, скорочується інтерес молоді до наукової

діяльності, що проявляється у скороченні кількості захистів дисертацій та вступу до аспірантури і докторантури (рис. 4). Так, кількість аспірантів впродовж 2010-2018 рр. скоротилася на 11824 особи (34%), а докторантів за аналогічний період – на 416 осіб (26%).

Проаналізуємо детальніше процес підготовки доктора наук. За даними [16], підготовка доктора наук у економічно розвинутих країнах коштує 1–1,5 млн. дол. США. Крім того, необхідно розуміти, що держава недоотримує прибутки у випадку втрати науковця (наприклад виїзду його на роботу за кордон). Дослідження американських експертів наводить результати, відповідно до яких залучення до роботи в країні вченого гуманітарного профілю із середніми показниками ефективності діяльності дозволяє отримати надходження до бюджету в розмірі 230 тис. дол. США, а вченого біолога – 640 тис. дол. США [17].

Тому, при зміні доктором наук власних пріоритетів у професійній діяльності і переорієнтація на виконання роботи, яка не передбачає реалізацію наукового потенціалу (наукового ступеня, вченого звання), обумовлює втрати держави на рівні 1,7 млн. дол. США [18].

Рис. 4. Динаміка кількості аспірантів та докторантів в Україні

Джерело: авторська розробка на основі [15]

Це спричиняє появу парадоксу, адже активність науково-педагогічних працівників у науковій сфері формує рівень престижності ЗВО і його рейтинг на ринку освітніх послуг. Саме рейтинг університету дозволяє йому отримувати державне фінансування, бути учасником міжнародних науково-дослідних проектів, а також залучати більш платоспроможних абітурієнтів.

Українські ЗВО у світових рейтингах займають низькі позиції, так у 2019 р. за підсумками рейтингу *The World Reputation Rankings* лише чотири університети потрапили до найкращих навчальних закладів у світі, серед яких Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка і Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна [19].

У рейтингу *QS World University Rankings* у 2019 відзначено 6 українських університетів: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет

«Львівська політехніка», Сумський державний університет [20].

Таким чином, лише 2% українських ЗВО можуть конкурувати з провідними світовими університетами. Ця ситуація сигналізує про необхідність підвищення ефективності рівня роботи ЗВО, а також про потребу в необхідності здійснення процесів акредитації та ліцензування на основі світових стандартів, що дозволить функціонувати лише достойним. Процес реорганізації ЗВО триває повільними темпами, так динаміка кількості ЗВО III – IV рівнів акредитації є від’ємною з 2010 р., а кількості ЗВО I – II рівнів – з 1991 р. (рис. 5).

Проаналізовані вище фактори суттєво впливають на ефективність діяльності ЗВО в Україні. У зв’язку з цим виникає ряд суттєвих загроз національній безпеці. Зокрема можна виокремити наступні:

- руйнування іміджу України як держави із високим інтелектуальним потенціалом на міжнародній арені;
- відтік за кордон працівників наукової сфери та науково-педагогічних працівників;
- падіння рівня освіченості нації;
- падіння рівня інноваційної діяльності, що безпосередньо впливає на рівень розвитку вітчизняної економіки;

- демотивація працівників ЗВО до удосконалення власного професіоналізму та підвищення кваліфікації;
- падіння рівня зацікавленості освіченої молоді до заняття науковою діяльністю,

зокрема здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук;
- перепрофілювання наукових та науково-педагогічних працівників і переміщення їх у сферу бізнесу та інші.

Рис. 5. Динаміка кількості ЗВО в Україні

Джерело: авторська розробка на основі [15]

Висновки. Чинний Закон України «Про національну безпеку України» [21] не конкретизує загрози національній безпеці, натомість Закон України «Про основи національної безпеки» [22] чітко окреслював у статті 7, що загрози національним інтересам і національній безпеці України є: наростаюче науково-технологічне відставання; неефективність державної інноваційної політики; вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України, можна прийти до висновку, що в цю ситуацію повинна втручатися РНБОУ. Нехтування та слабка підтримка розвитку сфери освіти та науки в Україні – є суттєвою загрозою національній безпеці і потребує прийняття відповідних рішень на рівні державних органів управління.

З метою підвищення ефективності діяльності ЗВО і тим самим сприяння позитивного впливу на рівень національної безпеки України необхідно сприяти залученню додаткового фінансування. У випадку низьких видатків держави на науку, необхідно розглядати альтернативні джерела.

ЗВО за кордоном активно налагоджують взаємодію із власними

випускниками для поширення університетських цінностей, традицій, взаємодопомоги; встановлення зворотного зв'язку з метою корегування освітнього процесу та фінансової підтримки з боку випускників. Крім того, ЗВО співпрацюють із бізнес-структурами, адже саме вони зацікавлені у:

- 1) залученні молодих фахівців – випускників ЗВО для укомплектування штату працівників;
- 2) співпраці із ЗВО для здійснення інноваційної діяльності;
- 3) проведення рекламних кампаній через ЗВО тощо.

Крім бізнес-структур необхідно розглядати співпрацю із державними установами, адже саме вони здійснюють заходи у соціальній, екологічній та ряді інших сфер, які додатково фінансуються із державного бюджету чи міжнародних донорських фондів.

Тому перспективою подальших досліджень повинне бути вивчення особливостей співпраці за системою «заклади вищої освіти – підприємства – державні установи».

Література:

1. Global Competitiveness Report 2016-2017/ World Economic Forum. URL : http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
2. Global Competitiveness Report 2017-2018/ World Economic Forum. URL : <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
3. Башнянин Г. І., Свінцов О. М., Потинський М. Л., Бабійчук Т. П.; Дунас О. І. Сучасна вища освіта: тенденції та перспективи розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2012. Вип. 22.9. С. 380-384.
4. Полунін О. В. Чи можливі сучасна європейська освіта та наука в Україні в умовах олігархополі? *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України* : зб. матеріалів всеукраїнського круглого столу, 17 квітня 2018 р. Київ : КНУБА, 2018. С. 18-21.
5. Попович А., Булкин І. Так як же нам быть с наукой? URL : <http://commons.com.ua/neveselye-strochki/>
6. Мазур О. А. Українська наука – цифри і факти. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 7. URL : http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2013_7/Nauka_Ukr_V7_2.pdf.
7. Внукова Н. М. Експертний висновок про інноваційний потенціал вищої школи Харківського регіону та його реалізація. *Харків інноваційний*. – URL : <http://www.inno.kharkov.ua/wp-content/uploads/2009/12/vnukova-nn3.pdf>.
8. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2014 рік : аналітична довідка. URL : <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Стан%20розвитку%20науки%20і%20техніки%20та%20результати%20внесті.pdf>.
9. Мороз С. А. Вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів. *Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни*: збірник тез науково-практичної конференції за міжнародною участю (в межах Третьої щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI», приуроченої до Всесвітнього дня науки) 24 листопада 2016 року, Харків. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/1/24.pdf>
10. Лише 2% українських науковців вважають свою справу добре оплаченою. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/2017/10/10/226893/>
11. Кропивницький Р. С. Підтримка держави як інструмент державного управління науковою діяльністю в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. № 14. С. 105-110.
12. Офіційний сайт Держінформнауки України. URL : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=54892>.
13. Михальчишин Ю. А. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік». URL : http://www.zakonoproekt.org.ua/viewhtm.aspx?hn=Pojasnjuvaljna_zapyska_05_04_20138.
14. Горбачик А. П. Особливості менеджменту вищої освіти в сучасних умовах. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2010. Вип. 11. С. 5-20.
15. Заклади вищої освіти. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_r_ik/osv_u/vuz_u.html
16. Колесник Ю. В. Деякі особливості міжнародної міграції висококваліфікованих кадрів. *Держава та регіони: серія економіка та підприємництво*. 2009. № 7. С. 106-109.
17. Дадалко В. А. Мировая экономика: учеб. пособ. Минск : Ураджай, 2001. 592 с.
18. Мороз С. А. Державне регулювання розвитку трудового потенціалу ВНЗ: встановлення граничного віку перебування на посадах науково-педагогічних працівників. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2015. Вип. 2. С. 158-167.
19. The World Reputation Rankings. URL : https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/reputation-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/status
20. QS World University Rankings. URL : <https://www.topuniversities.com/university-rankings>
21. Про національну безпеку України: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
22. Про основи національної безпеки : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

References:

1. Global Competitiveness Report 2016-2017/ World Economic Forum, available at : http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
2. Global Competitiveness Report 2017-2018/ World Economic Forum, available at : <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.
3. Bashnianyn, H.I. Svintsov, O.M. Potynskiy, M.L. Babiichuk, T.P. and Dunas O.I. (2012), "Modern higher education: trends and prospects", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 22.9, pp. 380-384.
4. Polunin, O.V. (2018), "Are modern European education and science possible in Ukraine in the context of an oligarchy?", *Aktualni problemy osvithnoho protsesu v konteksti yevropeiskoho vyboru Ukrainy*

[Actual problems of the educational process in the context of the European choice of Ukraine], zb. materialiv vseukrainskoho kruhloho stolu [Sat. materials of the All-Ukrainian Round Table], KNUBA, Kyiv, Ukraine, pp. 18-21.

5. Popovich, A. and Bulkin, I. So how do we deal with science? available at : <http://commons.com.ua/neveselye-strochki/>

6. Mazur, O.A. (2016), "Ukrainian Science - Facts and Figures", *Nauka Ukrainy u svitovomu informatsiinomu prostori*, vol. 7, available at : http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2013_7/Nauka_Ukr_V7_2.pdf.

7. Vnukova, N.M. (2009), "Expert Opinion on the Innovative Potential of Higher Education in Kharkiv Region and Its Realization", *Kharkiv innovatsiinyi*, available at : <http://www.inno.kharkov.ua/wp-content/uploads/2009/12/vnukova-nn3.pdf>.

8. State of development of science and technology, results of scientific, scientific and technical, innovative activity, technology transfer for 2014, available at : <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Стан%20розвитку%20науки%20і%20техніки%20та%20результати%20внесті.pdf>.

9. Moroz S.A. (2016), "Improvement of the content and practice of using the mechanisms of state management of the development of labor potential of higher educational institutions", *Publichne upravlinnia u zabezpechenni staloho rozvytku krainy* [Public administration for sustainable development of the country], zbirnyk tez naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu (v mezhakh Tretoi shchorichnoi naukovo-osvitnoi vystavky «Publichne upravlinnia XXI», pryurochenoi do Vsesvitnoho dnia nauky) [abstract of scientific and practical conference on international participation (within the framework of the Third Annual Scientific and Educational Exhibition "Public Administration XXI", dedicated to the World Science Day)], Kharkiv, Ukraine, available at : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/1/24.pdf>.

10. Only 2% of Ukrainian scientists consider their work well paid, available at : <https://life.pravda.com.ua/society/2017/10/10/226893/>.

11. Kropyvnyts'kyi, R.S. (2018), "State support as a tool of state management of scientific activity in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 14, pp. 105-110.

12. The official site of the state information science institute of Ukraine, available at : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=54892>.

13. Mykhalchyshyn, Yu.A. (2013), "Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine "On Amendments to Annex No. 3 to the Law of Ukraine" On the State Budget of Ukraine for 2013 ", available at : http://www.zakonoproekt.org.ua/viewhtm.aspx?hn=Pojasnjuvaljna_zapyska_05_04_20138.

14. Horbachyk, A.P. (2010), "Features of higher education management in modern conditions", *Aktual'ni problemy sotsiologii, psykholohiyi, pedahohiky*, vol. 11, pp. 5-20.

15. Higher education institutions, available at : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_r_ik/osv_u/vuz_u.html.

16. Kolesnyk, Yu.V. (2009), "Some features of international migration of highly skilled personnel", *Derzhava ta rehiony: seriya ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, vol. 7, pp. 106-109.

17. Dadalko, V.A. (2001), *Myrovaia ekonomyka* [World economy], Uradzhai, Moscow, Russia, 592 p.

18. Moroz, S.A. (2015), "State regulation of the development of the labor potential of universities: establishing the maximum age of stay in the positions of scientific and pedagogical workers", *Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy. Seriya : Derzhavne upravlinnya*, vol. 2, pp. 158-167.

19. The World Reputation Rankings, available at : https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/reputation-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

20. QS World University Rankings, available at : <https://www.topuniversities.com/university-rankings>.

21. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "About Ukraine's national security", available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

22. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the basics of national security", available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2019 р.